nenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilínenásilí

Mezinárodní den NENÁSILÍ 2. října

NENÁSILÍ, JEDINÉ VÝCHODISKO!

"Stejně jako války, také mír se rodí v myslích lidí. Tentýž druh, který vymyslel válku, je schopen vymyslet mír. Odpovědnost leží na každém z nás."

Sevillské prohlášení o násilí

Obsah

Několik slov na úvod....2

Aktivní nenásilí....3

Lev Nikolajevič Tolstoj....4

Mahátma Gándhí....5

Martin Luther King....6

Mario Rodriguez Cobos (Silo)....7

Příklady nenásilného boje....8

Symbol nenásilí....10

Humanistické hnutí....10

Některé z aktivit a projektů k tématu nenásilí....11

Několik slov na úvod

V dnešním světě je stále více násilí, které se rozšiřuje do všech oblastí života a vytváří atmosféru strachu, nejistoty, úzkosti a uzavřenosti. Nejedná se pouze o násilí fyzické, násilí válek, ale i o násilí ekonomické, rasové, náboženské, psychologické, rodinné nebo vnitřní násilí v člověku.

Když slyšíme slovo nenásilí, často nemáme jasnou představu o tom, co doopravdy znamená. Nenásilí není pacifismus a není to ani jednoduchý způsob protestu nebo rezignovaný přístup těch, kteří se ze strachu vyhýbají střetům. Nenásilí je velkou životní filosofií a způsobem jednání, které je vždy inspirováno hlubokým morálním a životním přesvědčením, a dnes představuje jediné východisko ze začarovaného kruhu násilí, který nás obklopuje.

Valné shromáždění OSN vyhlásilo 2. říjen Mezinárodním dnem nenásilí. Datum symbolicky připomíná výročí narození Mahátmy Gándhího, vůdce indického lidu v boji za nezávislost. Gándhí se svými názory a způsobem života stal obrovskou inspirací pro hnutí za lidská práva a svobody po celém světě. Jeho filozofii nenásilného odporu následovali například Martin Luther King Jr. či Nelson Mandela.

V oficiální zprávě vyzývá OSN všechny členské státy, aby na oslavu mezinárodního dne nenásilí 2. října uspořádaly různé veřejné aktivity: „Gándhího poselství tolerance a bratrství se má šířit zejména mezi mladou generací tím, že se nenásilí stane součástí školní výuky “.

Všechny projekty Humanistického hnutí jsou založeny na aktivním nenásilí, a proto se humanisté po celém světě rozhodli tuto myšlenku OSN podpořit uspořádáním různých akcí.

Tato brožura nenabízí hotová řešení problémů, jakými jsou válečné konflikty, diskriminace, domácí násilí, šikana, chudoba či nesnášenlivost. Snahou je oslovit co nejvíce lidí, kteří jsou připraveni vstoupit do světa poznávání, aktivního zapojení se a vzájemné spolupráce, která směřuje k lidské svobodě a tvořivému duchu člověka.

Aktivní nenásilí

Odmítání násilí je dnes nejčastěji považováno za určitý způsob lidského jednání a bývá ztotožňováno s postojem slušných lidí, kteří nerozdávají na potkání rány pěstí. Jindy je bráno jako utopie, k níž se uchylují lidé, kteří se naivně domnívají, že s její pomocí se dá lépe čelit světu stále více ovládanému zákonem silnějšího. V takovém kontextu jsou pak odpůrci násilí považováni za nostalgické důvěřivce a bývají často zaměňováni za pacifisty. Ti nejpodezíravější lidé vidí v odmítání násilí masku, za níž se ukrývají rebelové, kteří dosud nevzdali boj proti některým pravidlům společenské hry a čekají jen na vhodný okamžik, aby

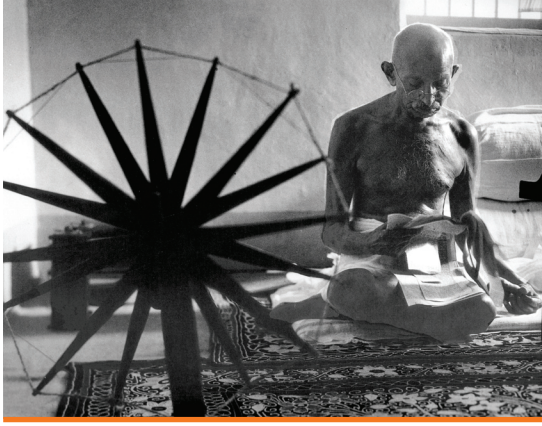

začali jednat podle své skutečné ideologie. A najdou se i tací, co v odmítání násilí vidí módu, ovládající skupinky mladých lidí, kteří poté, co se časem dozvědí, co je pravý život, vymění svůj ideál za postoj realistický, jenž je sice sám o sobě smutný a přináší kompromisy a pokoření, nadále však zůstává jediným možným postojem konkrétním a reálným. Naštěstí je ale i dost těch, co v odmítání násilí nacházejí globální odpověď světu, který je stále více násilím ovládán. Zároveň v nenásilí nacházejí způsob života, který není pouze "politický" nebo pouze "existenciální"; je to tedy způsob života, který chce čelit stále agresivnějším složkám, ale zároveň být i možností, jak vyváznout ze zmatku, schizofrenie a vnitřního násilí.

Myšlenka odmítání násilí byla v širším myšlenkovém kontextu přítomna odedávna a vždy byla velmi platnou formou boje. Dnes zůstává jedinou možností, jak koherentně odpovědět na rozpory, v nichž všichni žijeme. S vědomím mezí, které to obnáší, vám chceme krátce a souhrnně představit několik myslitelů i několik hnutí, považujících odmítání násilí za stěžejní bod svých idejí a své činnosti.

Lev Nikolajevič Tolstoj (1828 - 1910), Rusko

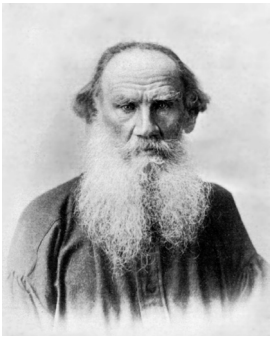

Tolstoj se narodil v roce 1828 Rusku. Vystudoval práva, zajímala ho pedagogika a školský systém, rovněž se snažil zlepšit životní podmínky nevolníků v Rusku. Nejvíce ho proslavila díla Vojna a mír a Anna Karenina, která jsou považována za mistrovská díla světové literatury.

Nejdůležitější zlom jeho života nastal, když hlouběji prostudoval Kristovo učení a zjistil, že oficiální křesťanské církev toto učení nezastává. Podle Tolstoje církev zapomněla na dva prosté a přitom základní články Evangelia: milovat své bližní a neodporovat zlu násilím. „Tak dochází k tomu, že lidé už nevěří v Boha ani v Krista takové, jací se nám vyjevili, ale věří pouze v to, čemu církev věřit přikazuje." Rozpor je v tom, že církev chce učit lásce a odpuštění,

ale zároveň vyžaduje, aby věřící přispívali k udržení či rozšíření moci. „Ti, kdo se domnívají, že pomocí násilí lze nabýt svobody nebo vylepšit vlastní situaci, jsou na omylu…“

Tolstoj prožil duchovní krizi, během které přehodnotil hodnoty i smysl svého života. Uvědomil si že, „smysl našeho života nemůže být uložen v životě materiálním, podrobeném nevyhnutelnému utrpení a smrti. Jediným smyslem života je sloužit lidstvu.“

Mahátma Gándhí (1869 - 1948), Indie

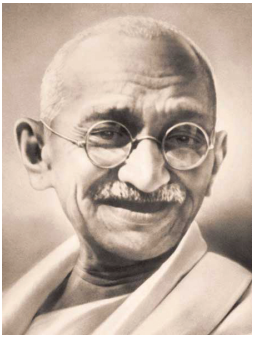

Gándhí se narodil v roce 1869 v Indii. Ještě jako mladý odešel do Anglie, kde vystudoval práva. Rovněž se věnoval četbě různých náboženských textů. Když byl vyslán do Jižní Afriky, aby obhajoval svého klienta, ještě nevěděl, že tam stráví mnoho let jako bojovník za práva utlačovaných Indů. Gándhí se postavil proti rasové segregaci, za což byl ponižován a několikrát vězněn. Gándhí zahájil kampaň „občanské neposlušnosti“. Indové se nenechali pokořovat ani omezovat a věznění přijímali jako spravedlivý trest za přestoupení zákona. Gándhí v zemi nakonec získal podporu a situace se zlepšila.

Když se Gándhí vrátil do svého rodiště, viděl, že lidem stále více vadí anglická nadvláda a že indický kongres neměl žádnou moc. Gándhímu se brzy podařilo rozpoutat hnutí za svobodnou Indii. Toto hnutí bylo založeno na odmítání jakéhokoli druhu násilí. „Odmítání násilí neznamená omluvu a ospravedlnění zbabělce, je naopak tou nejvyšší ctností člověka odvážného.“ Aktivní nenásilí je niterné rozhodnutí překonat své vlastní meze a pomoci ostatním lidem. Je to cesta osvobození společenského i osobního. „Neznamená poslušné podřízení se vůli zlého člověka, ale nasazení veškerých duševních sil proti vůli tyrana.“ Hnutí se účastnily i menšiny žijící v Indii a tak se stalo masovým. Hnutí šlo však nesnadnou cestou a často docházelo k násilnostem – především ze strany Angličanů. Nakonec se však podařilo Indii osvobodit.

Nebylo to ale takové vítězství, o kterém Gándhí snil, protože se z náboženských důvodů Pákistán oddělil od Indie. Celý svůj život Gándhí zdůrazňoval, že to „důležité“ mají všechna náboženství (i lidé) stejné; proto je nesnášenlivost velikou chybou. „Dlouhá zkušenost mne přesvědčila, že není jiný Bůh než Pravda. … Boha nikdy nemůže poznat ten, kdo nemá čisté srdce. … A vzhledem k tomu, že takové očištění je nakažlivé, pak očištění jednoho člověka nutně vede k očištění všech, které má kolem sebe.“

Martin Luther King (1929 - 1968), USA

Martin Luther King se narodil v Atlantě roku 1929. Při svých studiích teologie a filosofie ho zaujal Gándhí, především jeho myšlenka nepodporování násilí. V padesátých a šedesátých letech vládl v USA tvrdý režim rasové diskriminace, ve kterém černoši žili na okraji společnosti. King se brzy stal vůdčí osobností protestního hnutí proti segregaci v dopravních prostředcích. „Šlo nám o to, aby do společnosti pronikla spravedlnost.“ King byl ale odsouzen a zatčen, bylo mu vyhrožováno a byly na něj páchány atentáty. Docházelo k hromadnému zatýkání a úřady a sdělovací prostředky šířily falešné informace ve snaze hnutí rozdělit. „V jednotě je úžasná síla a jde-li o jednotu opravdovou, pak veškeré pokusy o její rozdělení ji naopak posilují.“ Boj se rozšířil i do severních států a vyvrcholil v roce 1964 pochodem ve Washingtonu, kde King pronesl památný projev „I have a dream...“ („Mám sen...“). Nakonec došlo k jednání a byly uzavřeny první dohody směřující ke zrušení segregace.

Důležitým cílem Kinga bylo dosažení skutečného hlasovacího práva pro nebílé obyvatelstvo USA; přál si rovnoprávnost a demokracii. Kinga rovněž znepokojovalo, že vláda USA šíří demokracii válečným konfliktem. I když „černý voják ostatně dosud v žádné demokracii nežil... Národ, který rok od roku vydává více peněz na vojenskou obranu než na sociální zlepšení, se blíží duchovní smrti.“ Proto se King postavil proti Válce ve Vietnamu a v roce 1964 mu byla udělena Nobelovu cenu míru.

King stále hlouběji chápal, že se jeho boj týká celého lidstva. Pochopil, že násilí je třeba hledat v srdci samotné společnosti, v jejích pravidlech a filosofii. „Omezit se však na pouhé odsouzení násilí není k ničemu, nepochopíme-li násilí, jehož se naše společnost dopouští nejen na svých příslušnících. Násilí chudoby a ponížení vyvolává bolest stejně krutou jako násilí obušků.“

„...Sním o dni, kdy se tento národ pozvedne k tomu, aby žil v souladu s vírou v nezvratnou pravdu, že všichni lidé si jsou rovni. (...) Sním o dni, kdy moji čtyři synové budou žít v národě, kde nebudou souzeni podle barvy pleti, nýbrž podle své povahy“

M.L.King

Mario Rodriguez Cobos (Silo), (1938-), Argentina

Silo je literární pseudonym Maria Rodrigueze Cobose, narozeného v roce 1938 v Mendoze Argentině. Coby myslitel a spisovatel se ve svých dílech pohybuje od prózy k filosofii, od psychologie k historiologii.

První Silovy pokusy předložit své myšlenky veřejnosti byly potlačeny krutým vojenským režimem, který byl u moci v Argentině v šedesátých letech. Avšak navzdory represím a mlčení sdělovacích prostředků z Latinské Ameriky rozšířily do zbytku světa. Mnoho mladých lidí bylo z jeho návrhu nadšeno, a tak se pomalu začal rozvíjet myšlenkový proud a aktivity známé jako Humanistické hnutí.

Jeho filosofie byla definována jako Nový humanismus nebo Universalistický humanismus. Jeho myšlenky se totiž nevztahují na konflikty a nespravedlnost v jedné konkrétní kultuře, ale týkají se celé planety, kde lidé ve všech jejích koutech trpí v důsledku násilí páchaného vládnoucí menšinou, která uplatňuje nelidský model společnosti.

“Každá lidská bytost má právo ptát se po smyslu života, po lásce, po přátelství... po všem, co se týká poezie a velikosti lidské existence, kterou se pokouší zhanobit jedna hloupá a malá materialistická kultura směřující k "antihodnotám" a rozpadu.”

V devadesátých letech se Humanistické hnutí plně rozvinulo a dnes bojuje za skutečnou ochranu lidských práv v oblasti společenské, politické a kulturní, a to na různých místech světa.

“...Tyto návrhy vedou současně k vytvoření stylu života a vysoké morální hodnoty, kterou lze vyjádřit těmito slovy: Chovej se k druhým tak, jak chceš, aby se oni chovali k tobě."

Příklady nenásilného boje

Metody nenásilného protestu a přesvědčování

- Veřejné projevy
- Petice
- Letáčky a knihy
- Nápisy na oblohu a na zem
- Výsměšné ceny
- Shromažďování se
- Pochody, autokolony
- Nošení symbolů
- Popichování" úředních činitelů
- Divadlo, fórky a hudba
- Přednášky a semináře
- Ticho

Metody společenské nespolupráce

- Bojkot
- Studentské stávky
- Zůstat doma
- Kolektivní zmizení

Metody ekonomické nespolupráce

- Spotřebitelský bojkot
- Výběr bankovních vkladů
- Odmítnutí platit dluhy nebo úroky
- Stávky

Metody politické nespolupráce

- Bojkot voleb
- Odstranění symbolů a značek
- Všeobecná neposlušnost
- Protestní demonstrace v sedě
- Vystoupení země z mezinárodních organizací

Metody nenásilné intervence

- Půst a hladovka
- Protestní stání
- Nenásilná okupace
- Formování nových společenských vzorů
- Alternativní trhy
- Odkrývání identit tajných agentů

Lidé bojující za demokratická práva a spravedlnost velmi často neznají plný rozsah metod nenásilné akce. Moudrá strategie, pozornost věnovaná dynamice nenásilného boje a pečlivý výběr metod může zvýšit jejich šance na úspěch.

V případech Gándhího a M. L. Kinga byly snahy soustředěny na změnu nespravedlivých zákonů a společenských skutečností a pouze v případech, kdy hledané pokroky nemohly být dosaženy vyjednáváním a domluvou, se využívalo přímých aktivit plánovaných kampaní. (Příklady Gándhího a zákona o soli a pochodu pro sůl. Martin Luther King a státní zákony rasové segregace - bojkot veřejné dopravy atd.)

Symbol nenásilí | *www.dennenasili.cz*

Symbol aktivního nenásilí byl nově vytvořen, aby reprezentoval aktivní postoj proti všem formám násilí. Je tvořen dvěmi kruhy (kruh je znak dokonalosti a souladu). Vnitřní kruh představuje jednotlivce, který by měl jednat v souladu s tím, co si myslí a co cítí. Vnější kruh pak symbolizuje společnost kolem jednotlivce. Aktivní nenásilí učí, že by se člověk měl ke svému okolí chovat tak, jak chce aby se ono chovalo k němu. Proto je menší kruh (člověk) spojen s vnějším kruhem (společností) dvěmi polokruhy z obou stran jako symbol vzájemného ovlivňování se.

Humanistické hnutí | *www.humanistickehnuti.cz*

Humanistické hnutí je myšlenkový proud založený na principech aktivního nenásilí, tolerance, solidarity, respektu různorodosti, dodržování lidských práv, skutečné svobody člověka a přímé demokracie. Jde o celosvětové společenství různorodých lidí, kteří směřují ke společnému cíli: osobní a společenské změně, ke světu založenému na uznání rovnocennosti při respektování rozdílů mezi lidmi. Humanisté se aktivně staví proti násilí jakéhokoliv druhu. Základní postoj lze stručně shrnout do pravidla: **„Chovej se k ostatním tak, jak chceš, aby se chovali oni k tobě.“**

Humanistické hnutí vzniklo na konci šedesátých let v Argentině ze studijních skupinek, které se vytvářely kolem prací Maria Rodrigueze Cobose (Sila). V současné době se jej aktivně účastní přes 1.5 milionu lidí ve více než 130 zemích světa všech kontinentů.

Humanisté se organizují, protože si uvědomují, že situace ve světě a společnosti je nevyhovující. Příliš často dochází k porušování lidských práv. Dochází k násilí, vůči kterému se často celé populace jen těžko brání. Člověk je redukován na číslo, občana, poplatníka, klienta, pacienta, voliče...atd. Dosazování ekonomických hodnot na místo smyslu života charakterizuje dnešní moderní civilizaci bohužel velmi výstižně.

Některé z aktivit a projektů k tématu nenásilí

Kampaň lidské podpory (KLP) Humanistického hnutí

www.adopceafrika.cz,
www.humanisti.cz,
www.novyhumanismus.cz

„Když někomu daruješ rybu, nasytíš ho jedenkrát, ale když ho naučíš rybařit, nasytíš ho na celý život.“

asijské přísloví

Lidé z Evropy a Afriky se snaží vytvořit řetěz vzájemné pomoci, aby vyřešili problém uspokojení základních lidských potřeb v některých zemích Afriky. Činnost v rámci kampaně je zcela dobrovolná, nemá však humanitární charakter. Všechny projekty jsou založeny na principu solidarity, reciprocity a autoorganizace lidí v prostředí, ve kterém žijí. To znamená, že učí lidi přistupovat k řešení problémů aktivně a odnaučuje pouhé pasivní čekání na pomoc.

Mezi projekty Kampaně lidské podpory v Africe patří zejména: Adopce afrických dětí - projekt pomoci na dálku, kurzy bezplatné alfabetizace, zakládání nových

škol a spolupráce se stávajícími, kurzy řemesel, prevence AIDS a ženské obřízky, centra naděje pro děti ulice, centra základní lékařské péče, úklid čtvrti a odvoz odpadků, projekty v zemědělství, projekt výstavby Humanistických center aj.

Kampaň Evropa pro mír, za Evropu bez jaderných zbraní

www.europeforpeace.eu

Evropa pro mnohé znamená ekonomický model, kulturní vzor, samotnou myšlenku blahobytu a sociálních jistot. Evropská unie se rozrůstá a další země se chtějí stát její součástí. Evropa chce "prosazovat mír, své hodnoty a blahobyt svých národů", ale toto přání se sráží se skutečností, která se za posledních pár let velmi rychle změnila: mezinárodní terorismus, válka v Iráku, obrat k násilí ve snaze řešit mezinárodní, regionální i lokální konflikty, strategie preventivních válek a především nové bláznivé závody v jaderném zbrojení.

Kampaň Evropa pro mír žádá, aby se Evropa rozhodla pro silnou, nenásilnou politiku – pro politiku míru. To znamená:

- Stáhnout veškerý jaderný arzenál USA ze všech základen USA-NATO pro jejich definitivní likvidaci a odstranit jaderný arzenál Francie a Velké Británie jako první kroky programu globálního jaderného odzbrojování pod dohledem OSN.
- Prohlásit jaderné zbraně za protizákonné podle rozsudku Mezinárodního soudního tribunálu z roku 1996.
- Přerušit jakékoliv dohody o umisťování nebo rozšiřování cizích vojenských základen na evropském území.
- Stáhnout vojenské jednotky evropských zemí z okupovaných území.
- Iniciovat diplomatická jednání a vést dialog k řešení konfliktů.

Iniciativa Uměním za nenásilí

Iniciativa Uměním za nenásilí vychází z potřeby lidí nacházející v odmítání násilí globální odpověď světu. A proč umění? Vždyť umění je jedna z nejdůležitějších forem citlivého a jemného vyjádření a mělo by být vždy přítomno tam, kde se odehrává jakékoli zlo a svým světlem na něj poukázat a pomoci lidem nacházet správnou cestu. Jinými slovy, umění by mělo stále inspirovat k zamyšlení se nad smyslem života, vzbuzovat touhu po poznání a hledání pravdy a pomoci dotknout se něčeho hodnotného a nádherného co se skrývá v každém člověku. Tak, aby se tento velký potenciál probudil a začal být používán.

Uměním roste komunikace ve všech oblastech. Tím, že se různí umělci či lidé, jimž je tato iniciativa blízká, spojí, mohou společně různými formami prosazovat nenásilí.

Symbol míru za globální jaderné odzbrojení

www.symbolmiru.cz

Cílem této akce je podpořit mír a vyjádřit nesouhlas se všemi válečnými konflikty probíhajícími na celém světě. Válku nepovažujeme za skutečné řešení problémů. Všechny konflikty vznikají na základě neznalosti, netolerance a strachu z odlišnosti, což vede k násilí a utrpení lidí. Neuznáváme válku jako záminku pro šíření demokracie, protože ve skutečnosti jde jen o zneužívání slabších států a jejich zdrojů. Cestou je otevřený dialog mezi kulturami a státy, porozumění a tolerance. Živý symbol míru vytváří lidé různého pohlaví, věku, kultury, jazyku, náboženství a rasy. Tisíce loučí se rozhoří, tisíce duší se spojí v zářícím pestrobarevném kruhu, aby vyjádřily to nejhlubší přání celého lidstva - žít v míru. Svět bez válek je možný, úplné jaderné odzbrojení je nezbytné a uskutečnitelné, dialog mezi kulturami je jedinou cestou pro mírové soužití národů.

Projekt Výchova k nenásilí

(www.komunita.org)

Cílem projektu je oslovit co nejvíce lidí a přimět je zamyslet se nad současným stavem naší společnosti, nad násilím, které je dnes zcela běžnou součástí našich životů. Protože otázky nenásilí, svobody, nediskriminace, solidarity, atd. je třeba otevřeně diskutovat už od nejútlejšího věku, projekt Výchova k nenásilí se zaměřen právě na naší nejmladší generaci.

Jeho součástí je pořádání přednášek a workshopů s tematikou nenásilí na základních a středních školách, učilištích a odborných školách, kde se následně i školy samotné mohou do projektu zapojit.

Záměrem kurzu je probudit v dětech a mladých lidech jakousi vnitřní citlivost k často opomíjeným problémům současnosti, otevřít jim cestu pro jejich další vývoj ve světě, kde ne všichni ví, co ve skutečnosti lidská práva znamenají. Aktivním přístupem účastníků semináře chceme docílit změny společenských hodnot, rozšíření nenásilného postoje a snad i "probuzení" co největšího počtu mladých lidí z "lhostejného spánku naší dnešní západní konzumní kultury".

HUMANISTICKÉ HNUTÍ

www.humanistickehnuti.cz

www.DenNenasili.cz

Realizováno se záštitou OSN a za podpory Velvyslanectví Indie.

docetostudios
www.docetostudios.cz